

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разишаље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак)

Што се смешиш тако подмукло, крчмарице? Зар ти мислиш, да сам ја био као твој први љубавник, који те је можда и љубио, али те доиста није поштовао, који је можда и плакао за тобом, али те ипак није умео сажаљевати?

Ја сам њу обожавао, а у часу кад сам је загрлио, прошануле су ми усне молитву. Ха, ала сам био луд! Она ми је била идол, кога сам обожавао! Па поред свега тога благослова божијег био сам и гладан и жедан.

Данас су ме већ обхрвале године, од јада ми је оседила и коса пре времена, обмана ми је срце скаменила, а невоља ми је следила крв у жилама. Али да ми још једном дође, да ми падне на груди, да ме стидљивим, сузним очима погледа, да ме зажарена лица понуди слатким пољупцем, па да ме дршћућим рукама, као негда, загрли: тако ми бога, чисто осећам, да бих се опет подмладио! Али је тада не бих више поштовао ни штедио, него бих је бесно загрлио и стиснуо, стргао бих јој љиљан са чела, па бих га сломио, својим уснама бих јој исисао младу, слатку душу, па кад би ми све то постало отужно после једнога сахата, бацио бих је од себе као оно исцеђен лимун; а кад би она опет појурила за мноом вичући: „Врати ми мсју невиност, покој моје душе, врати ми благо моје младости, а скини с мене срамоту, избави ме гриже савести, заклони ме од опште поруге,“ — тад бих јој одговорио поругљивим смехом, те би се напунила сва улица светине. Она би се тад морала срамити своје гадне невере и лажи!

Треће ноћи били смо већ близу Кашаве, а тамо смо управо и пошли. Корнилија, да Корнилија, не љу више да је зовем невиним девојчетом, а вазда љу проклињати час, кад сам је тако назвао, — дакле Корнилија спавала је тихо, насловивши своју главицу на моје груди. Ја сам је лако

загрлио својом руком, покрио сам је својим плаштом и загревао сам је својим рођеним дахом. Кочијаш је певао неку жалостиву народну песму, црни шаптак пушио је на лулу, загледао се у месец, па се задубио у мисли, а ја сам гледао како меко спава моје драго луче, па сам се топио од блаженства. Заносио сам се нашом будућом срећом. На један пут ми севну кроз главу нека мисао.

„Хеј!“ — викнем шаптача. „Ти си mudar човек. Реци ми: Сме л' се заљубљен човек венчати? Ти познајеш позориште скроз и скроз, шта мислиш: Може ли глумица бити и добра, верна жена?“

„Добра и верна жена! Шта ти је пало на ум! Та то је смешно! Исмејаће те свет, Давиде, ако и даље тако што узговориш. Што се пак тиче моје мудрости, велим ти оно, што је рекао Јаго у „Отелу“:

„Нема жене на овоме свету,
Ма глупава, ма и гадна била,
Да се, јадна, не понаша тако,
Као да је и мудра и лепа.“

„Ти ниси pamетан!“

„А ти си заљубљен!“

Док смо ми то говорили, пробудила се Корнилија. Била је добре воље, весела и разговарала се. Ја сам био озбиљан. То ју је мало дирнуло, те се и она растужила. Рекао сам јој, да варош није још далеко, да нам се примиче одсудни час, и питао сам је, да ли се доиста, озбиљски одлучила, да се посвети глумачкој уметности, или је можда само онако непромишљено наумила да буде глумица. Казао сам јој, да се размисли док је још за времена, јер ће после бити доцкан кајати се.

Рекао сам јој, да се не може више натраг, кад се једном крочи преко прага позорнице. „Глумицу гони свет и јавно мњење опет немилостиво

натраг на позорницу; а и онај чар, што га човек једном ужива на позорници, заноси те и мами све једнако, као оно што се први човек намамио на грех.“

За тим сам јој живо нацртао и изнео пред очи све јаде глумачкога живота, заједно са свима великим тешкоћама, са грдним невољама, сметњама и препрекама, које су безбројне, а нарочито су за глумицу двојином теже, јер су двојином веће.

„А код нас у Угарској још је и горе, јер глумицу не пуштају ни у које боље друштво. Она може имати приступа само онде, где се рађа грех, недостојно уживање, срамота. Ко плати своју улазницу, тај не ће само да види уметност глумичину, него хоће и њено срце. Глумица не располаже више сама собом, она припада публици, тој ђудљивој, грозној публици, која данас тапше глумици као женској, а сутра је извијди као уметницу, данас се удвара тој женској, а сутра јој се као глумици свети. Прво је увенча венцем, као оно стари своје жртве, па онда јој убије срећу и част, уништи јој пролеће њене младости, па је истера на поље на међаву, кад настане зима у њеноме животу.“

„Па то још није све! Глумица је — о срамоте! — са свим нешто друго него све друге женске. Њојзи приступа свако друкчије, с друкчијим мислима и намерама, него којој другој честитој женској. Свет мисли да се њене ране могу залечити венцима, и породична срећа накнадити аплаузом. У место среће шиљу јој се зраци славе, ваљда да се наужива шарене дуге, што јој просијава кроз сузе. Хоће ли да буде друкчија од других глумица, онда је мрзе и оговарају, а ако чини што и остале, онда ће је наравно стићи поруга и презор. Па ако таква женска још пусти својој наклоности, својој страсти, ако се више одаје сујети, него своме позиву и љубави к уметности, те не узмогне својим проиграним животом прибавити себи ни славе: е, онда мора да клоне и да се угуши под теретом својих обмана. Пред њом је публика, која јој се руга, за њом су тешке успомене, а поред ње последња улога — кратка епизода — која се завршује — лудилом или самоубијством“.

Тако сам разјашњавао Корнилији положај глумичин, па сам је молио, да ми буде само жена, а да се окане глумовања. Загрлио сам је, па сам

је овако молио: „Ја ћу се сам борити на попришту уметности, а славу и награду уживаћемо обоје заједнички. Та и онако ти могу дати само пола живота, јер друга половина припада публици. Ти ћеш ми помоћи да носим свој терет, на што товарити на себе још и нове бриге! Буди моја, не бацај се у наручја тој светини, тој ђудљивој, кукавичкој, грозној светини!“

Корнилија је плакала. Погледала ме је са сузама у очима, па ми рече: „Сад видим, да ме више не волиш. Ја сам ти на терету. Некад си ме наговарао, а сад ме одвраћаш. Тако ће се ваљда променити и твоја уверавања и заклетве, да ме љубиш. Зар се више не сећаш оних лепих прошлих дана? Ја љубим уметност у теби, а у уметности љубим тебе! Та теби и уметности за љубав оставила сам своју матер, своју бапту, своје голубове, све своје, па ти немаш више љубави за мене и сумњаш се сад у мој дар! Ја нисам тако паметна, па ни из близу тако лена као управитељка Елиза! Сумњаш се и у моју врлину и поштење, а имаш и право, јер сам била сујетна и неразборита, кад сам пошла с тобом. Тиме сам учинила преступ! Али све бих радије сносила, само ти не бих хтела бити на досади, а сада — ах, знам, ти ме више не љубиш!“

Сузе јој загушише речи. Ја сам гледао предасе, задубљен у своје јаде, док ме није црни шапач погледао подругљиво. Тај поглед засекао ми је дубоко у душу.

После се она приљуби уз мене, загрли ме, утре ми сузе, па ми поче говорити оним звучним, мелодичким, слатким гласом, којим ми је први пут исповедила своју љубав. Не знам ни сам шта ми је говорила. Та мала враголанка очарала ме, опчинила ме, узела ми памет. Био сам бедан као оно роб, а требало ме је жалити као оно човека, који је полудио.

Управитељ, коме смо били препоручени — млад, леп човек, који се вазда смешио — дочекао нас је веома радосно. Одмах нас је примио за чланове свога друштва. Захвалио сам му се на предусретљивости и замолио сам уједно госпођу му, да узме Корнилију к себи на стан. Саопштио сам јој целу нашу тајну, како је љубим, како ћу се с њоме одмах венчати, чим добијем нужне исправе, а донде да јој она буде заштитница, учитељица, сестра и мати.

(Наставиће се)

Ж И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

„Ромео и Јулија“. Трагедија у пет чинова, написао В. Шекспир, с енглеског превео др. Лаза Костић, за српску позорницу удесио А. Хаџић. Приказана у уторак 9. јануара о. г.

(Свршетак.)

У главном били бисмо већ готови с нашом рецепцијом, одајући пошту најважнијим особама, Ромеу и Јулији, али ради округлине и потпуна саразмера донећемо и остало о-собље, у колико је мање или више допринело представи.

Најглавније лице, после Ромеа и Јулије, без икакве сумње је отац Лаврентије, којег је приказивао г. С. Рајковић. Признати морамо, да нас је Рајковићев Лаврентије потпуно задовољно; његова појава, соноран му глас, одмерено кретање допринело је, да нам је још и сад, након осам дана, у свежој и пријатној успомени. С. Рајковић је, после Ружића, најбоља снага наше друштине; у њему имамо способна, вредна и интелигентна глумца. С тога смо се већ у напред радовали на трећу појаву другог чина и на десету појаву трећег чина, где ћемо упоредити моћи наше прваке на позорници. И заиста, очекивање нас није изневерило, ми имадосмо праве насладе.

Засебно нам споменути ваља две појаве, истоветне, а опет тако различите: кад Лаврентије задржава једаред Ромеа, а други пут Јулију од нагле, прехитрене смрти. Како ли му грме речи из големих груди, кад кара Ромеа:

Ту руку доле, сулуд-човече!
А да си човек, лице говори,
Ал' ове сузе кажу: жена си,
А беснило то дивље, да си звер:
Полом си жена, другом полом муж,
У свакој поли пољска једна звер! итд.

А како ли тихо и благо говори Јулији:

Стан', берко, ја се нечем домишљам,
Ал' очајно се мора прегнути,
Да овај очај обиђемо тим.
Кад ти већ мислиш себе убити
За Париса да само не пођеш, итд.

Каква ли је разноврност била у модулацији његова гласа, у пластици кретања му!

За Лаврентијем долазе упоредно улоге Меркуција и Тибалта, први у рукама г. Добриновића а други у рукама г. Марковића. Али, у колико нас симпатично такне весели и одави Меркуцио, у толика нас чисто немилу дира напрасити и страсни Тибалто. Улоге беху у добрим рукама, Добриновићу бисмо само приметили, да у својој речи:

Та Мабица је вилска бабица,
А мања је од зрна бисера; итд.

буде слободнији, пошалантнији; нека ту пријатну причу прича већма својим пријатељима него публици. Меркуцио спада међ најлепше улоге у опште, пријатна, бонвиванска нарав његова повлачи за собом и озбиљна Ромеа, тако, да овог видимо, да се и насмеје, слушајући верног друга свог. — Имамо да приметимо, што се тиче и Марковића и Добриновића, а то је, да при борби, при двобоју мало хитрије поступају мачевима, та они су обоје кавгаџије, с тога морају бити и добри борци. Није доста, стајати на једном месту и мач о мач трти; треба при борби мало и напредовати,

мало и одскакивати, како захтева треугаку; кретање мора бити гинко, а очи не смеју гледати у мачеве; борци гледе оштро један у другог.

Као свагда, и овом приликом, постаде и спореднија улога у рукама гђе Д. Ружићке важија; њена грофица Капулетовица беше мален бисер. Складно и у свези јој тецијаху речи, било сад поводом пријатељска нагона или љута гњева. Још бисмо чисто рекли, да јој гњев и оштрина боље доликује. Ништа немамо да приметимо, до чиста призивања уметничког решења улоге јој. Давно нам је познато, да гђа Ружићка не зависи од шапача, да улогу своју свагда одлично зна, а то није малена врлина; и то треба признати.

Шта да рекнемо за Капулета г. Зорића? Зорићев и нагласци, његово кретање је петрифицирано. Никад му нису гесте у складу с речима и с гласом. Кад би н. пр. Зорић говорио у себи, да га нико не чује, а само рукама манипуловао, за цело би гледач на десето помислио, а не, да нам у гњебу псује Јулију:

До врага, траго завојита ти! и т. д.

На сваки начин ваља нам споменути још и г. Лукића, који је добро приказао стара кнеза Ескала. Лукић је даровит и врло способан глумац, који има лене уметничке будућности. Дали бисмо му само пријатељски савет, да се одучи гдекојих геста (он већ и сам зна, којих), и да мало живље прионе околу своје задаће. Да то учини, био би на путу, постати приказивачем карактера, могао би ступити Ружићевим трагом Али за то није доста само дар, труд је још главије.

Још нам ваља рећи коју о органској свези између појединих чинова и појава. Г. А. Хаџић, који је „Ромео и Јулију“ за позорницу српску удесио, изоставио је многу сцену, спореднију и важију. Али у колико нам је жао, што не имадосмо на тај начин све дело, сваки умни бисер, у толико му ипак одобравамо поступак, јер би и тако често променивање имало још које више и ми бисмо то ремек-дело имали пред нама у веома поцепаним одломцима, што би на сваки начин на утисак у опште можда и од квара било. Једну појаву пак, које нам је особито жао што изостаде, споменусмо већ; надамо се у будуће, да ће и та лена сцена у идућој представи угледати свега.

И тако довршисмо рецензију нашу о „Ромеу и Јулији.“ Што имадосмо рећи и у хатар уметништва, трагедије и приказа, рекосмо, хотећи тиме и с наше стране да одамо пошту великоме песнику и божаственом му делу. Преостаје нам још, да изразимо топлу жељу, да видимо што пре у српском преводу и остала дела Шекспирова, наиме најзамашније му дело: *Хамлета*.

Рецензија о Шекспировом делу и о представи на позорници нашој, нарасла нам је испод руке и нехотиче много већма, него што у први мах и хтелосмо. Али „Ромео и Јулија“ не пише се сваки дан, нити се даје сваког часа говорити о Вилему Шекспиру. То су појаве ретке ма и жудно очекиване, с тога и хтелосмо, говорећи о уметничком производу том, и коју рећи о самоме уметништву, да бисмо лакше могли протумачити и оценити Шекспирове облике у прикази глумачкој.

К. Р.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

14. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 10.

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 19. ЈАНУАРА 1879.

С А Н И Ј А В А.

Историска драма у 3 чина, од дра Милана Јовановића, музика од А. Милчинског.

(I ДЕО.)

О С О Б Е:

Виљем, херцег целски	Зорић.
Елеонора Д' Албрезова, његова жена	Д. Ружићка.
Софија, њихова кћи	С. Максимовићка.
Ћорђе, кнежевић, наследник ханOVERански	С. Рајковић.
Август, кнежевић брауншвајгски	Јовановић.
Гроф Филип Кенигсмарк	Ружић.
Адела Кнезебекова, софијина дворкиња	Л. Хаџићева.
Барон Бернсторф, министар целски	Марковић.
Густ, стари Шведац, слуга кенигсмарков	Лукић.
Јурго, слуга августов	Добриновић.
Слуга	Ћирић.

Дворска стража, пажеви, слуге Место: престоница Целе. Време: 1682 год.

У недељу 21. јануара: „Војнички бегунац“. Позоришна игра у 3 чина, с песмама, од Е. Сиглигетије, за српску позорницу прерадио Р. Стратимировић.

Умољавају се поштовани претплатници, да би први део своје претплате изволели исплатити у трговини браће М. Поповића.

Улазнице могу се добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.